

Thanatos

ISSN 2242-6280, vol.1 2/2012

© Suomalaisen kuolemantutkimuksen seura

PÄÄKIRJOITUS: LIIAN VARHAIN VAI LIIAN MYÖHÄÄN

Ilona Pajari

Niin kaunokirjallisuudessa kuin populaarimusiikissakin puhutaan usein vaikeasta toisesta kirjasta tai -levystä. Esikoinen on syntynyt suurella innostuksella; toisen tuotoksen pitäisi olla jo ammattimaista tasoa ja yleisökin on oppinut odottamaan tiettyjä asioita. Tieteellisissä aikakauskirjoissa on eroista huolimatta myös yhtäläisyyksiä taiteen maailmaan. Rohkenen kuitenkin väittää, että tämä *Thanatoksen* ”kakkosalbumi” on edelleen innostuksella tehty, eivätkä asianmukaiset taiteelliset kriisit ole aiheuttaneet kuin kohtuullista ahdistusta. Toivon myös lukijoille vastaavanlaista kokemusta.

Vaikka kyseessä ei ole teemanumero, yksi aihepiiri korostuu tämän numeron artikkeleissa ja muussa lehden aineistossa. Lapsen kuolemaan liittyviä kysymyksiä tutkitaan paljon, ja niistä keskustellaan myös julkisuudessa. Anna Liisa Ahon ja Sirkku Savolaisen artikkeli käsittelee vanhempien surusta selviytymiseen liittyviä tekijöitä; Juha Itkosen artikkelin aiheena ovat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirjojen ohjeet kuolleena syntyneen lapsen hautauksesta. Suvi Saarelainen on arvioinut Harri Koskelan aihepiiriin samoin liittyvän väitöskirjan. Heli Hulmi on haastatellut Paavo Westerbergiä, jonka näytelmä ”He eivät asu enää täällä” kuvaa lapsensa menettäneiden vanhempien elämää surun jälkeen.

Olin hiljattain Suomen Hautaustoimistojen Liiton seminaarissa, josta tarkempi katsaus toisaalla tässä numerossa. Yhtenä puhujana ollut rovasti Lasse Vahtola pohti muiden kysymysten ohessa sitä, miten juuri lapsen kuolema on nykyihmiselle jopa ylittämätön järkytys, kun se vielä vähän yli sata

vuotta sitten oli osa elämää korkean lapsi- ja imeväiskuolleisuuden aikana. Toisaalta Itkosen artikkeli todistaa, ettei lapsen kuolemaan ole suhtauduttu välinpitämättömästi noinakaan aikoina: myös kuolleen syntynyt lapsi haluttiin saada haudatuksi hautausmaahan kristillisen siunauksen kera, oli kirkon kanta asiassa kulloinkin mikä hyvänsä.

Rosa Rantasen artikkeli filosofi Thomas Nagelin ajattelusta lähestyy kuolemaa abstraktimmin. Kysymykset elämän laadusta ja elämän pidentämisestä siitä riippumatta koskettavat nykyajan länsimaisia ihmisiä, kun vielä muutama vuosikymmen sitten ongelmana todellakin oli elämän jatkumisen turvaaminen sen alkupäässä. Dementia yleistyy kuolemansyynä; olemme siirtymässä tilanteeseen, jossa ihmisiä ei pelota niinkään *kuolema* vaan *kuoleminen*, se, millaisiksi elämän viimeiset vuodet muodostuvat. On kuitenkin syytä huomata, että eutanasiakeskustelu on toinen keskustelu. Eutanasiaa ei voida suorittaa ihmisen tahdosta riippumatta, vaan hänen nimenomaisesta toivomuksestaan.

Vanhuksen kuolemakin voi olla järkytys. Rakkaus ei katso ikää, ja varsinkin vanhemman menettäminen merkitsee myös jäljelle jäävien omaisten sosiaalisen statuksen muuttumista. Moni puhuu siitä, miltä tuntuu olla ”seuraavana vuorossa”. Vanhemman menettäminen on luonnollisesti sitä kipeämpi asia, mitä enemmän on tottunut turvaamaan häneen. Vähemmän keskusteltuja, mutta monelle tuttuja ovat silti nekin tilanteet, joissa pitkään sairastaneen ihmisen poismeno on helpotus. Saako näin olla, ja ovatko tällaiset tunteet luonnollisia? Vaikka ”vaietuista” asioista puhuminen on jo hieman kulunut, voi tätä asiaa pitää vielä jossain määrin vaiettuna asiana ainakin julkisuudessa. Ehkä sen sopii sitä ollakin, koska jokainen kuolema on erilainen.

Thanatos ei kuitenkaan ole vaikenemista vaan keskustelua varten. Toivon, että lehden tästäkin numerosta on hyötyä ja iloa lukijoille, vaikka näitä aiheita pidetään usein vaikeina. Kuolemantutkijat ja kuoleman parissa työskentelevät unohtavat välillä, että kuolema ei ole useimmille ihmisille arkipäivää. Meidän tehtävämme on kuitenkin tarjota tietoa ja herättää ajatuksia. Vaikka nykyaikaa usein edelleen pidetään ”kuoleman kieltävänä” aikakautena, on syytä hyväksyä, että nykyään ”puhuminen” tapahtuu yhä useammin mediassa ja tekstien välityksellä. Se ei korvaa todellisia ihmiskontakteja, mutta voi kenties antaa keinoja ja välineitä käsitellä kuolemaa oikeiden ihmisten kanssa, oikeasti.

Ilona Pajari, VTT, on sosiaalishistorian tutkija, joka on lähestynyt suomalaisen kuoleman historiaa sekä sodan että rauhan ajan näkökulmista käsin. Hänen tämänhetkinen tutkimusprojektinsa käsittelee hautajaisten historiaa 1800-luvulta nykypäivään.